

УДК 130.2-027:159.92-055

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.47.9>

СТАТЕВИЙ СИМВОЛІЗМ В ГЕНДЕРНІЙ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ: КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ МАСКУЛІННОСТІ І ФЕМІННОСТІ

Олена Коваль, Андрій Сахно, Сергій Бундич

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,

кафедра філософії ФСП

просп. Перемоги, 37, 03057, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-6016-8222>

<https://orcid.org/0009-0001-8739-0333>

<https://orcid.org/0009-0009-5042-6513>

У статті розглянуто символізацію як спосіб кодування та ретрансляції гендера як культурної норми. Статевий символізм досліджено у контексті комунікативної репрезентації гендерних ролей, що впливає на процес становлення гендерної ідентичності особистості.

Представлено аналіз семіотики гендеру у соціокультурному вимірі. Акцент зроблено на історіографічному контексті філософського дискурсу, що охоплює гендер та його природу. Зокрема, визначено характерні якості даного культурного стандарту: імплементація у соціально-психологічну реальність спільноти; історичну обумовленість та відносність гендерних характеристик; динаміку опору соціальним змінам, що обумовлена етіологією гендерної символізації – спрощенням широкого подання культурної норми через насичений змістовий символ. Авторами конкретизовано особливості динамічної взаємодії, яка втілює взаємообумовленість гендерних відносин і способів конструювання реальності головними акторами – особистістю та спільнотою. Власне, встановлено зв'язки між гендерним символізмом різних соціокультурних систем та реаліями інформаційного суспільства.

Завдяки змішаному дизайну дослідження, що передбачає поєднання кількісних та якісних методів емпіричного пізнання, висвітлено шляхи конструювання та ретрансляції акторами гендерних символів у сучасному комунікативному контексті онлайн-взаємодії. Статистично підтверджено зумовленість способу взаємодії в інформаційному просторі процесуальними характеристиками особистісної гендерної ідентифікації акторів.

Висвітлені результати формують необхідне підґрунтя для подальших розвідок та цілеспрямованих інтервенцій у представленому проблемному полі. Зокрема, експлікація тих процесів, які закладають взаємообумовлені зв'язки між статевою символікою, гендерною нормою і реальністю акторів, є необхідним складником операціоналізації елементів терміну «гендер», що має міждисциплінарне значення.

Ключові слова: гендерний символізм, гендерна ідентифікація, канали репрезентації, символічний ряд «маскулінність–фемінність», образи маскулінності й фемінності, комунікація, онлайн-взаємодія.

Постановка проблеми. Процес формування гендерної ідентичності передбачає обумовленість семантичного поля особистості соціокультурною нормою. Водночас результат ідентифікації визначає контекст для розвитку гендерної культури, з огляду на подальшу ретрансляцію засвоєних або нав'язаних стандартів. Важливим аспектом цього складного взаємообумовленого процесу є використання статевої символіки як способу інтерпретації

складних аспектів маскулінності та фемінності. Гендерний символізм втілює ті способи кодування культурної норми, що відображають складну семіотику маскулінності та фемінності не лише в контексті окремої ідентичності (визначник Я–жінка), а й як культурні вектори, в яких функціонує суспільство (визначник Ми–жінки).

Символізація соціальних мереж відносин є не лише результатом її оптимізації унаслідок втілення конкретної норми в доступний насичений код, а й відображенням ставлення до цієї норми та, відповідно, соціокультурної динаміки. Тож розбіжності чи трансформації в системі культурного кодування гендера є змістовним джерелом інформації про суспільство та окремих його акторів. Власне тема репрезентації статей широко досліджена та має відповідне теоретико-методологічне обґрунтування. Проте реляційний характер гендера вимагає постійного відтворення розвідок та продовження пізнавальної діяльності.

Метою представленого дослідження є визначення комунікаційних каналів репрезентації конструкцій символічного ряду «маскулінність–фемінність» у процесі формування гендерної ідентичності акторів інформаційного суспільства.

Огляд публікацій. Доцільно висвітлити характерні тенденції, що відіграють найбільшу роль у процесі конструювання епістемології гендера та, відповідно, задають вектор представленої роботи. Основою для пізнання зміни гендерної репрезентації, що відбувається в конкретній культурній констеляції, яка є напрямом представленої статті, слугує розуміння еволюції цих процесів. Оскільки історіографічний підхід висвітлює єдність філогенезу гендера як конструкту з окремим випадком його реалізації в гендерній ідентичності особистості, доцільно звернутися до ширшого контексту для виокремлення характерних тенденцій. Зокрема, доцільно припустити відповідність якості змін конкретного гендера шляхам утворення нових форм суспільного гендера.

Зазначена проблема простежується в дослідницьких та філософських розвідках різних епох через численні атрибути. Як зазначає Хенрієта Л. Мур у своєму дослідженні взаємозв'язку гендерної ідентичності, символізму та соціальних практик, символічні системи постійно змінювалися, відображаючи динамічний культурний ландшафт, і усвідомлення гендерних ролей та стосунків розвивалося на всіх рівнях соціальної свідомості, зокрема в її комунікативному вимірі. Так, еллінська традиція постулює гендер як космологічний принцип: узгодженість сил порядку та хаосу [1]. Ця окрема дефініція надає необхідну конотацію для розуміння складної взаємодії між окремими акторами та суспільними структурами, зокрема «чоловіками» та «жінками» як великими соціокультурними утвореннями. Мірча Еліаде, досліджуючи міфологічний образ світу різних народів, прийшов до висновку, що божества та інші міфологічні постаті слугували втіленням гендерних стандартів, а їхні атрибути та наративи стали першою системою кодування континууму «маскулінність–фемінність» [2].

Суперечлива єдність чоловічого та жіночого заклала основу для тривалої традиції символічного представлення, у якому фемінні та маскулінні атрибути втілено на кожному із вимірів діяльності особистості. Так, Мішель Фуко зазначає, що гендерні символи як культурна норма формують не лише колективну та особистісну ідентичність, а й задають напрям для динаміки влади, що втілює гендерні відносини [3]. Крім того, маніфестація суспільних цінностей, що не належать напряму до гендерних, часто має бінарну структуру, пов'язану з відповідною дихотомією статі, що прослідковується від періоду міфічних конструкцій. Примітно, що, хоча досліджувані категорії соціально сконструйовані в історичному контексті гендерних відносин, їх тлумачення реактивні щодо змін та мають реляційний характер [4]. Тож конкретний символічний ряд надає вичерпну характеристику не лише конфронтації «маскулінного-фемінного» як чоловічого та жіночого в персональному вимірі,

а й співвідношення тенденцій у культурі спільноти загалом. Відповідно, ми можемо визначити дві наріжні якості досліджуваного феномену: *реляційність* та *імплементованість*.

Зокрема, характерною є залежність соціоекономічних мереж відносин від гендерних стандартів, як приклад, у спільнотах Месопотамії [5], що свідчить на підтримку імплементованості. На противагу, в цьому ж культурному контексті соціальний статус має значно більше значення, ніж гендерна норма: позиція в ієрархії сприяла перегляду гендерної ролі окремої особистості чи спільноти [6].

У реаліях елліністичного Єгипту така динаміка зберігається та набуває нового змісту. Образи Хатшепсут та Клеопатри донині репрезентують іншу, активну націлену на здійснення влади, форму фемінності [7; 8]. Обидва полюси необхідні для визначення адаптивності поведінки в контексті та свідчать більшою мірою про спроможність особистості, ніж її ідентичність [9].

Водночас релігійна догма «темних віків» панування християнського світогляду в європейській культурі суттєво змінює первинне значення символів. Та динаміка, що мала місце на попередніх етапах розвитку культури, не витримує тиску нової кодувальної системи. Розглядаючи цей процес із позицій постструктуралізму, доцільно зазначити, що релігійна статевая символіка Середньовіччя визначала межі допустимої гендерної ідентичності. Відповідно, античний плуралізм у континуумі «фемінність–маскулінність» замінено розподілом на чоловіче та жіноче, характерним для християнської традиції. У цьому контексті історіографічна дескрипція не просто дає нам розуміння шляху, пройденого образами, з якими ми взаємодіємо в наш час. Через зазначені зміни розкриваються важливі якості гендерного символізму. Зокрема, період теократії підтверджує агентність гендерних символів. Чоловік та жінка не просто відбиток біологічної та соціальної реальності, але визначники для нових значень: «Відповідно до природи, чоловік є головою жінки; але відповідно до благодаті, жінка є головою чоловіка» [10]. Тобто релігійний код зміцнив патріархальну норму та призвів до деструкції гуманістичних начал, проте все це відбувається за допомогою оперування конструкціями символічного ряду «маскулінність–фемінність». Важливу роль в зазначених процесах відіграє комунікативний канал, що прослідковується протягом усього процесу еволюції континууму. Необхідні соціальні обмеження, що викривлюють співвідношення статей, реалізовано через нарацію: «Чоловік повинен бути хоробрим і лицарським, захищаючи свою честь і честь тих, кого любить, а жінка має бути скромною і добродешною, зберігаючи свою честь і честь своєї родини» [11]. Так, образи Хільдегарди та Жанни д'Арк згодом розвиваються у феміністичний наратив, що формує епістему гендера в сучасності [12].

Повертаючись до ідеї Фуко, зауважимо, що першим наслідком змін у кодуванні гендера є зміна сімейної динаміки. І в цій системі відображається конкурентна інтенційність статей як владних сил. Античні та стародавні конекції між соціальною ієрархією та гендером відображають взаємообумовленість цих процесів. Водночас стандарти Середньовіччя досить сильно орієнтовані на мікрорівні соціального: сила маскулінності переважає над фемінністю в сім'ї, а відповідно – у суспільстві. У сучасних реаліях нуклеарні взаємини зберігають гендерну обумовленість [13]. Тож важливо зауважити, що статевий символізм не є монолітним, але більшою мірою відображає динаміку влади: гендерна символіка є місцем боротьби, полем битви, на якому конкуруючі бачення гендера артикулюються, оскаржуються та трансформуються, змінюючи реальність.

Отже, постає доцільне питання щодо узгодженості таких характеристик, як реляційність, імплементованість та динамізм. Імовірно, розв'язання такого конфлікту можливе з позицій ілюзіонізму. Якщо розглядати дефініцію гендера не як стійкої ідентичності, а як

повторюваності певних символічних проявів, формується визначення гендера як способу конструювання ілюзії стабільної ідентичності [14]. Через зазначене тлумачення розкривається новий спосіб опису наведених процесів: гендерний символізм слугує способом адаптації суспільства до конкретної вимоги часу, оптимізуючи соціальну норму через систему кодування: «Я – жінка, отже я...», «Ми – жінки, отже ми...». У такий спосіб суспільство запобігає ентропії, послуговуючись насиченими визначниками статі [15]. Підтверджує цей підхід і концепція «біовлади» Мішеля Фуко. Задані інституціями символи формують наше розуміння власної статі та статі Іншого, спрощуючи ідентифікацію норми [3]. Проте така система не захищена від спотворення, про що свідчить доробок Симони де Бовуар, що постулює значимість категорії Іншості щодо взаємин статей [16]. У сучасному дискурсі ідея де Бовуар доповнюється розширенням категорії Іншості, що відокремлює «справжніх чоловіків» та «справжніх жінок» у дискурсі цисгендерності [17]. Доцільно припустити, що описана динаміка опору є побічним продуктом символізації гендера, оскільки необхідне для своєчасної адаптації суспільства спрощення через визначник статі стало досить ефективним способом конструювання соціальних мереж відносин. Відповідно, реляційність поступила інституційним директивам унаслідок прагнення суспільства до «енергозбереження».

Очевидно, що в наш час трансформації гендерної символіки, з огляду на її контекстуальність, значною мірою обумовлені соціокультурними процесами глобалізаційного характеру. Гендерні ролі продовжують розвиватися, визнаються та легітимізуються різноманітні гендерні ідентичності та прояви [18]. І оскільки в умовах інформаційної взаємодії символи маскулітності та жіночності перетинають культурні, мовні та географічні кордони, вони підлягають переосмисленню та присвоєнню в нових контекстах, породжуючи нові та гібридні форми гендерного значення. Ця плінність і невизначеність гендерної символіки підкреслює відносність стандартів минулого, що формувалися з ресурсів та потреб конкретної історичної ситуації.

Поширення інформаційно-комунікативних технологій збільшило спроможність суспільства до формування мереж відносин та розширило арсенал символізації гендера. Характерно, що дане розгалуження частіше призводить до поляризації та усталення стереотипів: нові канали комунікації не гарантують нових змістів [19]. Проте ресурси репрезентації стають більш доступними, що сприяє продуктивному становленню гендерної ідентичності та збагаченню символіки [20]. Імплементованість символічного ряду сягає досить глибоких рівнів організації суспільної реальності, і навіть не враховуючи характер змін, ми можемо говорити про значний їх внесок у процеси розвитку нового актора [21]. Проте відкритим лишається питання контекстів цього процесу, оскільки онлайн-взаємодія суттєво змінює соціальну архітектоніку, а інституційний стандарт гендера стає менш помітним [22]. Так, характерним є розширення бінарної гендерної схеми, що закладено у фрейдистських дескрипціях сексуальності та набуває чіткого оформлення в схемах Сандри Бем [23]. Але наразі дискурс інтенсифікується, інформаційний потік суттєво збільшено і нові канали комунікації гарантують постійне конструювання нових символів. Оскільки гетеронормативна бінарна гендерна перспектива втрачає силу, а опір динаміці поступається релятивізму, постає центральне питання в цьому напрямі: чи зберігатиметься існуюча зараз матриця гендерних відношень [24]. Очевидно, що відповідь на це питання є необхідною умовою для розвитку сучасного суспільства, з огляду на імплементованість зазначеної категорії на різних рівнях соціальної реальності. Тож у даній роботі ми прагнули визначити, чи відбувається перехід до радикального гендерного майбутнього, постульований свого часу Бодрійяром [25]. З огляду на те, що онлайн-взаємодія є провідним осередком

конструювання символів сучасності, замінивши попередні методи нарації – міфолочне оповідання та ритуал, релігійну проповідь та ритуал, трактат, сагу та епос, – ми реалізували емпіричне дослідження серед користувачів інтернет-ресурсів.

Методологія дослідження. Вибірку для представленої роботи сформовано з-поміж студентів Київського політехнічного інституту (КПІ) імені Ігоря Сікорського. Для участі в опитуванні було випадковим чином відібрано 250 студентів цього навчального закладу, що гарантує різноманітність та конзистентність вибірки. Розроблено онлайн-анкету для самостійного заповнення відповідно до ключових аспектів дослідження. Представлена у таблиці 1 анкета містить запитання відкритого типу, спрямовані на прояснення способів гендерної репрезентації. Окрім того, респондентам надано для проходження опитувальник С. Бем для визначення кількісного представлення вираженості елементів континууму «фемінність–маскулінність» у самосприйнятті респондентів [23]. А також закриті питання щодо комунікативних стратегій на основі рубрик С. Позняк [26].

Таблиця 1

Перелік запитань онлайн-анкети визначення гендерної репрезентації

Чи існують, на вашу думку, якісь тенденції чи шаблони в тому, як люди представляють стать в онлайн-іграх або віртуальному середовищі?	Чи змінився ваш спосіб взаємодії в онлайн-середовищі після того як ви усвідомили свою стать/гендер?
Опишіть, якими символами ви користуєтесь для представлення своєї гендерної ідентичності в Інтернеті (займенники, емодзі тощо)	Як ви сприймаєте використання гендерно-специфічних емодзі чи смайликів у онлайн-спілкуванні?
Як ви тлумачите гендерні знаки, на які натрапляєте в онлайн-спілкуванні?	З вашого досвіду, як зображення профілю чи аватари представляють стать під час онлайн-взаємодії?
Як ваша комунікація відображає ваше переживання себе чоловіком/жінкою?	Чи помітили ви будь-яку гендерну мову або фрази, які зазвичай використовуєте ви або інші під час онлайн-взаємодії?
Які з наведених нижче комунікативних стратегій ви використовували для представлення своєї гендерної ідентичності в Інтернеті? (Виберіть усе, що підходить)	Як люди використовують колір, шрифт або елементи дизайну для представлення статі на платформах онлайн-комунікації (наприклад, у профілях соціальних мереж, веб-сайтах, блогах)?
Як, на вашу думку, люди виражають свою стать через вибір імен користувачів або відображуваних імен під час онлайн-взаємодії?	Чи є якась особлива поведінка чи стилі спілкування, які ви асоціюєте з певною статтю під час спілкування в Інтернеті?
Якою мірою те, як ви представляєте свою стать в Інтернеті, впливає на те, як інші сприймають вашу гендерну ідентичність?	Чи стикалися ви з випадками, коли люди використовують певні атрибути для символізації своєї статі в онлайн-спілкуванні?

Джерело: розроблено авторами на основі [27]

Опитування було надіслано вибраним учасникам електронною поштою за загальним посиланням. Відповіді фіксувалися анонімно, без потреби зазначення персональних даних задля забезпечення конфіденційності та з метою запобігти повторному надсиланню подальших опитувальників. Учасникам було надано двотижневе вікно для проходження опитування. Варто зазначити, що респондентам надіслано інформовану згоду перед тим, як отримати доступ до опитування, їх поінформовано щодо анонімності зібраних даних та способу їх зберігання і використання. Дані, зібрані під час опитування, проаналізовано з використанням комбінації якісних та кількісних методів. Таблицю контингентності було обраховано

для закритих запитань опитувальника, щоб забезпечити огляд характеристик вибірки та відповіді на питання дослідження щодо природи комунікативних стратегій з огляду на гендерну ідентифікацію акторів. Тематичний аналіз відкритих відповідей проводився для виявлення повторюваних тем, пов'язаних із соціокультурним контекстом, стратегією символізації та роллю комунікативної репрезентації у формуванні гендерної ідентичності.

Застосовано послідовний процес аналізу даних, включаючи перевірку сумлінності та соціальної бажаності відповідей учасників і аналітичне узагальнення отриманих тематичних рубрик. Учасникам була надана можливість переглянути та підтвердити свої відповіді на відкриті запитання. Після цього двома незалежними експертами на базі кафедри філософії ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського проведено первинний аналіз матеріалів тематичного аналізу, переглянуто процедури аналізу даних, кодувальні системи та надано відповідні відгуки (табл. 2). Цей процес мав на меті мінімізувати упередження та підвищити довіру до наших висновків.

Таблиця 2

Категорії оцінювання незалежними експертами процедури дослідження

Матеріали тематичного аналізу		Процедури аналізу даних	
Чітке визначення тем	Логічні зв'язки між темами	Доцільність обраних методів	Прозорість аналізу даних
Відмінність категорій кодування	Пластичність для адаптації нових ідей	Узгодженість із питаннями дослідження	Відтворюваність процесу аналізу даних
Представлення різноманітних точок зору	Вичерпність категорій кодування	Узгодженість методів типу даних	Системний і структурований підхід

Джерело: складено авторами на основі [28; 29]

Результати. Зазначені категорії, що відображають шляхи символізації гендерних норм в онлайн-взаємодії свідчать про значне спрощення та водночас збагачення способів кодування. Спрощення відбувається, оскільки даний спосіб взаємодії часто покладається на легко впізнавані та помітні гендерні символи, такі як емодзі або певні кольорові схеми. Це спрощення дає змогу швидше спілкуватися та ідентифікувати стать, але також може

Рис. 1. Візуалізація результатів тематичного аналізу

Джерело: складено автором за результатами дослідження

сприяти зміцненню стереотипів. З іншого боку, збагачення методів кодування є очевидним у безлічі комунікативних стратегій і платформ, якими актор послуговується для презентації та пізнання гендерної ідентичності. Зокрема, характерними системами є текстові та візуальні продукти. На рисунку 1 відображено основні категорії, отримані в ході тематичного аналізу відповідей респондентів.

Звертаючись до отриманих категорій, новий контекст гендерної символізації більш тісно пов'язаний з повсякденною діяльністю актора. Значний рівень персоналізації онлайн-простору надає більш тонкі форми для гендерної репрезентації. Водночас інформаційний простір не вимагає значних зусиль для добору відповідної стратегії та розробки продукту. Особистість у комунікаційному полі цифрової епохи звертається до спрощених та доступних методів, зберігаючи при цьому суб'єктивне переживання осмисленості та символізму в тонких маніпуляціях кодами. Ця комплексність процесів спрощення та збагачення гендерної символізації в онлайн-середовищі є підґрунтям для змістового аналізу трансформацій самої символіки як продукту діяльності акторів. Переважання представлених методів репрезентації гендера свідчить про прагнення особистості до утвердження своєї гендерної ідентичності через активне та водночас посилене конструювання реальності. Меми та мистецтво дають змогу візуально передавати свій досвід та сприйняття символічного ряду. Електронна комерція, орієнтована на символічну продукцію, реалізує фактичний прояв внутрішнього почуття ідентичності. Деталізуючи отримані результати, варто зазначити, що характерною рисою процесу конструювання гендера в сучасності є андрогінна символізація, про що свідчать результати кількісного аналізу (табл. 3).

Таблиця 3

Результати обрахунку таблиці контингентності за результатами опитування

	Асертивність		Пасивність		Агресивність	
	Реальні	Очікувані	Реальні	Очікувані	Реальні	Очікувані
Маскулінність	26	22.892	14	18.644	19	17.464
Фемінність	30	22.504	12	18.328	16	17.168
Андрогінність	39	42.680	44	34.760	27	32.560
Недиференційованість	2	8.924	9	7.268	12	6.808
Результати	$\chi^2 = 19.94, df = 6$		$p = 0.0028$		Cramer's V = 0.199	

Джерело: складено авторами за результатами дослідження

Отримані результати підтверджують значущість взаємозв'язку між комунікативною репрезентацією та особливостями її гендерної ідентифікації ($p < 0.005$). Відповідно, наведені дані щодо символізації як способу кодування та ретрансляції гендера, що розгортається в процесі становлення гендерної ідентичності особистості, підтверджено статистичним аналізом. Крім того, співвідношення, що висвітлено у таблиці контингентності, свідчать на підтримку реляційності, з огляду на переважаючу тенденцію до андрогінізації. Отже, доцільним є розширення категорії вимірів, у яких реалізується динамічний зв'язок між вербалізацією, символізацією та внутрішнім переживанням власної приналежності до гендерного стандарту.

Висновки. Гендерна семіотика сучасності відповідає на трансформаційні виклики, що характеризуються спрощенням процесів символізації та дивергенцією методів. Зазначені тенденції обумовлені розгалуженням комунікаційних каналів та невпинним

продукуванням нових символічних систем. Водночас тісний взаємозв'язок між соціальними мережами відносин та культурною нормою зберігається, тож гендер лишається визначником пристосування акторів до культурного континууму.

Представлене поєднання тез філософського дискурсу та статистичних даних підтверджує реляційну природу символічного ряду «маскуліність–фемінність» та його імплементацію на різних рівнях соціальної реальності. Звертаючись до проблеми шляхів кодування, ми отримали змістову матрицю для розуміння динамічних зв'язків між гендерною символікою як втіленням суспільного та окремими акторами, що активно трансформують символічний простір у процесі особистісного пізнання гендера. Зокрема, розкрито питання онлайн-взаємодії як нового простору для нарації. Емпіричні висновки, представлені в цій статті, закладають надійну основу для майбутніх досліджень, спрямованих на розв'язання епістемологічних питань статевого символізму. Перспективним напрямом подальшої роботи є категоризація символів, що продукуються через зазначені канали, та оцінка їх внеску в процес творення ідентичності окремого актора. Насамкінець, наголошуючи на необхідності більш точного розуміння символів континууму «чоловік–жінка», ми прагнемо звернути увагу фахівців на вплив гендерних відносин на процеси конструювання соціальної реальності, що прослідковується з погляду наступності соціокультурних формацій.

Список використаної літератури

1. Moore H. L. Gender, symbolism and praxis: theoretical approaches. *Those who play with fire* / ed. by H. L. Moore, T. Sanders, B. Kaare. London : Routledge, 2020. P. 3–37.
2. Eliade M. The myth of the eternal return: Cosmos and history. Princeton : Princeton University Press, 2018. 232 p.
3. Foucault M. Power: the essential works of Michel Foucault 1954–1984. London : Penguin UK, 2020. 528 p.
4. Kimmel M. S. The contemporary “crisis” of masculinity in historical perspective. *The making of masculinities* / ed. by H. Brod. London : Routledge, 2018. P. 121–153.
5. Nemet-Nejat K. R. Daily life in ancient Mesopotamia. Westport : Greenwood Publishing Group, 1998. 345 p.
6. Leick G. Sex and Eroticism in Mesopotamian Literature. New York : Routledge, 2013. 336 p.
7. Robins, G. Women in ancient Egypt. Cambridge : Harvard University Press, 1993. 208 p.
8. Matic U. Violence and gender in ancient Egypt. New York : Routledge, 2021. 192 p.
9. Warner, W. L. The Struggle for Status. *The Journal of Educational Sociology*. 1943. Vol. 16, no. 6, P. 336–340.
10. St. Augustine. *St. Augustine on marriage and sexuality* / ed. by E. Clarck. Washington : CUA Press, 1996. 114 p.
11. Greco G. L. Translating the Survey of Medieval and Renaissance French Literature. *Teaching Literature in Translation* / ed. by B. J. Baer, M. Woods. London : Routledge, 2022. P. 245–252.
12. Rigby S. H. Chaucer in context: Society, allegory and gender. Manchester : Manchester University Press, 2020. 218 p.
13. Pourshahbaz A. Gender role conflict: Is it a predictor of marital dissatisfaction? A cross sectional study in Tehran. *Medical Journal of the Islamic Republic of Iran*. 2020. Vol. 34. P. 84.
14. Corredor E. S. Unpacking “gender ideology” and the global right’s antigender countermovement. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*. 2019 Vol. 44, no. 3. P. 613–638.
15. Gane M. Reading gender futures, from Comte to Baudrillard. *Social Epistemology*. 2001. Vol. 15, no. 2. P. 77–89.
16. Сімона де Бовуар. Ошукана жінка. Київ : Snowdrop, 2020. 288 с.

17. Jacobson R., Joel D. Self-reported gender identity and sexuality in an online sample of cisgender, transgender, and gender-diverse individuals: An exploratory study. *The Journal of Sex Research*. 2019. Vol. 56, no. 2. 249–263 p.
18. Allen K. R. Feminist theory, method, and praxis: Toward a critical consciousness for family and close relationship scholars. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2023. Vol. 40, no. 3. P. 899–936.
19. Gillin L. E., Signorella M. L. Attitudes Toward Sexual Orientation and Gender Identity in Online Multiplayer Gaming Spaces. *Psychological reports*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1177/00332941231153798> (date of access: 31.03.2023).
20. Colosi R., Cowen N., Todd M. Sexual and gender identity work on social media. *Sociology Compass*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1111/soc4.13073> (date of access: 31.03.2023).
21. Taylor L. K., Dautel J., Rylander R. Symbols and labels: Children's awareness of social categories in a divided society. *Journal of Community Psychology*. 2020. Vol. 48, no. 5. P. 1512–1526.
22. White, M. Producing masculinity: The internet, gender, and sexuality. New York : Routledge, 2019. 244 p.
23. Bem S. L. Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological review*. 1981. Vol. 88, no. 4. P. 354.
24. Laufer L. Michel Foucault: The Queer Gender for Psychoanalysis? *Psychoanalytic Inquiry*. 2020. Vol. 40, no. 8. P. 579–590.
25. Grace V. Baudrillard and Lacanian Psychoanalysis. London : Routledge, 2022. 176 p.
26. Позняк С. І. Комунікативні практики та стратегії соціальної взаємодії в контексті громадянської та національної самоідентифікації студентської молоді. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2017. Вип. 2, № 6. С. 174–179.
27. Maclaran P., Hogg M. K., Catterall M., Kozinets R. V. Gender, technology and computer-mediated communications in consumption-related online communities. *Elusive consumption* / ed. by K. M. Ekström, H. Brembeck. London : Routledge, 2020. P. 145–171.
28. Englander M., Morley J. Phenomenological psychology and qualitative research. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*. 2023. Vol. 22. P. 25–53.
29. Morawski J. The replication crisis: How might philosophy and theory of psychology be of use? *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*. 2019. Vol. 39, no. 4. P. 218.

GENDER SYMBOLISM IN THE FORMATION OF GENDER IDENTITY: COMMUNICATIVE STRATEGIES FOR REPRESENTING MASCULINITY AND FEMININITY

Olena Koval, Andrii Sakhno, Serhii Bundich

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”,

Department of Philosophy

Peremohy ave., 37, 03057, Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-6016-8222>

<https://orcid.org/0009-0001-8739-0333>

<https://orcid.org/0009-0009-5042-6513>

The paper investigates symbolization as a method of encoding and transmitting gender as a cultural norm. Gender symbolism is explored through the lens of communicative representation channels that emerge during the process of developing an individual's gender identity.

An examination of the gradualistic process of understanding the connection between gender semiotics and the sociocultural context is offered. The historical backdrop of the philosophical discourse on gender and its nature is emphasized. The following characteristics of this cultural standard are determined in particular: implementation in the social and psychological reality of the community; relationality as a guarantor of society's fluidity and adaptability potential; the dynamics of resistance to social changes, which is determined by the etiology of gender symbolization – the simplification of a broad presentation of a cultural norm through a saturated meaningful symbol.

The features of dynamic interaction, which embody the merging of gender relations and the formation of reality by the primary actors – the individual and the community – are detailed when investigating the procedural nature of changes in gender norms. Moreover, the authors establish cross-cutting links between the gender symbols of diverse socio-cultural formations and the reality of the information society.

The ways in which actors generate and communicate gender symbols in the current communicative context of the online interaction are highlighted using a mixed research methodology that includes a combination of quantitative and qualitative empirical approaches. It was statistically confirmed that the mode of interaction in the information space is conditioned by the procedural characteristics of their personal gender identification.

The emphasized findings provide the foundation for additional research and targeted interventions in this challenging subject. The explanation of the processes that form the links between gender symbols, gender norms, and the reality of the actors is, in particular, a vital component of operationalizing the aspects of the umbrella term *gender*, which has an multidisciplinary meaning.

Key words: gender symbolism, gender identity, representational channels, masculine-feminine continuum, depictions of masculinity and femininity, communication, online interaction.